

200400689	150
Arkivkode: 311,31	Journ dato: 05.07.04
Avd.: SKO	Saksbeh.:
U.off.:	

SOSIALDEPARTEMENTET
v/Sosialpolitisk avd.

P.b. 8019 Dep.
0030 OSLO

Deres ref.
200400689-/OEB

Vår ref / Saksbehandler
04/02754-008 033 &13
Randi Røvik / tlf. 23 06 25 77

Dato:
02.07.2004

HØRINGSNOTAT - BRUKERBETALING PLEIE OG OMSORGSTJENESTER HØRINGSSVAR

Det vises til ovennevnte høring, og Fagforbundets brev av 11.06.04 om utsettelse av høringsfristen.

Fagforbundet har følgende kommentarer til *Høringsnotat 23. mars 2004 Brukerbetaling for pleie og omsorgstjenester*.

Innledende bemerkninger

Departementet skriver innledningsvis at man ønsker å vurdere alternativer til dagens ordning slik at brukerbetalingen blir mest mulig lik uavhengig av hvor tjenestene mottas. I den forbindelse oppgis det at et sentralt mål for departementets arbeid med utformingen av nye modeller for finansiering og brukerbetaling av pleie- og omsorgstjenester er at brukere som mottar de samme tjenestene ikke skal betale svært ulike beløp fordi de mottar tjenestene i ulike typer boformer. Dette er et tilsynelatende rettferdig prinsipp, men ivaretar ikke hensynet til de brukerne som berøres av forslaget.

Slik det fremkommer av SNF-rapport nr. 15/03 angår dette ca. 200 000 personer, men har først og fremst konsekvenser for institusjonsbeboere og kommunene. Institusjonsbeboerne utgjør ca. 20 % av de som mottar pleie- og omsorgstjenester, og har en gjennomsnittsalder på 84 år. Kvinneandelen er på 74 %, noe som også er en del av forklaringen på den lave gjennomsnittsinntekten for de som berøres av forslaget.

Så vidt Fagforbundet er kjent med er institusjonsplassene forbeholdt personer med et utstrakt pleie og omsorgsbehov, hvor det er nødvendig med heldøgns tilsyn og behandling. Høringen berører således de eldste, sykeste og mest pleietrengende brukerne, og Fagforbundet kan ikke se at høringen ivaretar dette perspektivet. Slik vi ser det ville det vært mer naturlig å sammenligne disse institusjonstjenestene med sykehus tjenester. I den forbindelse er det også grunn til å stille spørsmål ved om problemstillingene knyttet til omgjøring av institusjonsplasser til bo- og omsorgsboliger kan være i strid med kommunehelsetjenesteloven. Det samme gjelder utsagnet om at dagens ordning kan føre til at kommune prioriterer de som

har høyest pensjon ved tildeling av sykehjemsplass. Fagforbundet avviser at dette er en relevant problemstilling, men vil gi uttrykk for at det i så fall gir grunnlag for ulike reaksjoner over for den kommune som tildeler sykehjemsplass i strid med den enkeltes rett til sykehjemsplass.

En omlegging av brukerbetalingen vil, slik det fremkommer i vedlegget til høringsnotatet, medføre at det store flertall av institusjonsbeboerne vil måtte betale vesentlig mer enn med dagens ordning, for de samme tjenestene som i dag omfattes av vederlagsbetalingen. Det er kun de med den høyeste inntekten/pensjonen som vil tjene på forslaget, mens det store flertall vil få en merkostnad som skaper behov for varige skjermingsordninger i form av bl.a. bostøtte. Fagforbundet kan ikke se at dette vil gi noen større valgfrihet, men tvert i mot medføre en ytterligere klientifisering av personer som er avhengig av et heldøgns pleie- og omsorgstilbud, og som i liten grad har evner eller ressurser til å ivareta sine egne interesser.

Rapportens fremskriving viser at pensjonsnivået vil øke, men analysen har åpenbare mangler ved at det ikke er tatt hensyn til at flertallet av institusjonsbeboerne er kvinner og at disse også i fremtiden antas å leve lenger enn menn, og at det fremdeles vil være slik at kvinners pensjon vil være lavere enn menns. Pensjonskommisjonens forslag vil ikke gjøre denne situasjonene bedre. I tillegg kommer andre levekårsfaktorer som teller når det gjelder hvem som blir institusjonsbeboere, og at det her også vil være store geografiske forskjeller. Fagforbundet mener således det ikke er grunn til å tro at det vil skje vesentlige endringer med hensyn til behovet for institusjonsplasser eller i inntektsforhold og kjønnsfordelingen for denne brukergruppen, verken på kort eller lang sikt.

En omlegging av brukerbetalingen vil også forsterke de kjønnsbaserte forskjellene ved at det i hovedsak er menn som har de høyeste pensjonene og dermed kommer gunstigere ut ved en omlegging av betalingsordningen. Dersom det er de pårørende som må ta stilling til de ulike valgmulighetene det legges opp til, vil også dette berøre kvinner i større grad enn menn. Det legges da også opp til at pårørende kan ta seg av klesvask o.l. selv. Erfaringene viser at dette arbeidet i de fleste tilfeller blir utført av beboernes kvinnelige pårørende, og den kjønnsbaserte fordelingen av omsorgsansvar vil videreføres.

Fagforbundet kan således ikke se at det skal være noen gode velferdsmessige eller sosiale grunner til å endre dagens ordning, eller at det har noen rimelighet for seg at regelverket skal stimulere til økt personlig ansvar for bo- og oppholdskostnader for institusjonsbeboere, eller at det bør legges til rette for at denne brukergruppen skal ta større finansielt ansvar for sin egen bosituasjon.

Fagforbundet har imidlertid ingen innsigelser mot at regelverket i større grad bør oppmuntre kommunene til å utforme tjenestetilbudet ut fra lokale behov og hva som er samfunnsøkonomisk mest effektivt, så lenge hensynet til brukerne og deres behov for tjenester ivaretas. Derimot ser vi ingen grunn til at regelverket bør utformes med henblikk på å legitimere økte egenandeler. Vi ser heller ingen grunn til at regelverket for egenbetaling skal brukes som et styringsverktøy for å stimulere til *økt personlig ansvar for bo- og oppholdskostnader* eller *legge til rette for variasjon og valgfrihet når det gjelder standard og eierformer på botilbudet og dagliglivets gjøremål (matservering med mer)*.

En endring av ordningen vil også medføre at staten vil kompensere økte utgifter til ulike skjermingsordninger med en reduksjon i kommunens inntekter, noe som sammen med reduksjon i brukerbetalingen vil gi en ytterligere presset situasjon også for kommunene. Fagforbundet mener det er betenkelig at man legger opp til et system hvor kommunenes inntektstap skal kompenseres med økt brukerbetaling og egenandeler på eksisterende og/eller nye tjenester som f.eks. hjemmesykepleie og avviser at dette alternativet.

Etter det Fagforbundet kjenner til er det verken fra fagmiljøer, brukerorganisasjoner eller andre relevante aktører, fremmet krav om mer valgfrihet når det gjelder f.eks. valg av eierformer på botilbudet. Den kontinuerlige debatten som føres om pleie- og omsorgstilbudet her til lands synes å vektlegge andre forhold.

Fagforbundet mener at den fremste utfordringen for kommunene er å tilrettelegge tjenestene slik at institusjonsbeboerne får en tilrettelagt og kvalitativ god omsorg ut i fra behov, og ikke økonomisk evne.

1. Bør dagens todelte system for brukerbetaling og finansiering i hovedtrekk videreføres, eller er det behov for større endringer?

Fagforbundet mener det vil være mest tjenelig å beholde dagens system. Vi vil samtidig bruke anledningen til å uttrykke bekymring over at kommuneøkonomien de fleste steder er så dårlig at man er avhengig av inntekter i form av egenbetaling på tjenester den enkelte ikke er i stand til å velge seg bort fra.

Fagforbundet er positiv til at man ønsker å endre fribeløpet ved beregning av egenandel i institusjon fra et fast beløp (kr. 5 000) til en prosentsats av folketrygdens grunnbeløp.

Når det gjelder eventuelle endringer i inntektsbegrepet og dermed beregningsgrunnlaget stiller Fagforbundet seg noe tvilende til problembeskrivelsen, og det synes da også som om modellene for eventuelle endringer i brukerbetalingen også vil bli administrativt krevende. Det vesentlige i denne sammenhengen er at det er et rimelig samsvar mellom inntekt, brukerbetaling og hva en sitter igjen med til personlig forbruk.

2. Vil et enhetlig system for brukerbetaling der betalingen knyttes til bolig, daglige utgifter og egenandeler for de faktiske tjenester som ytes være mer hensiktsmessig enn dagens todelte system for brukerbetaling i og utenfor institusjon?

Fagforbundet kan ikke se at det er hensiktsmessig å gjøre store endringer i dagens ordning, jfr. høringsnotatets pkt. 4.2 Hvem bruker tjenestene. Fagforbundet er også kritiske til hva som kan oppnås med en slik endring. Departementet skriver i notatet at man gjennom en slik ordning bl.a. vil oppnå følgende fordeler:

- Ved å kreve husleie vil man måtte tilby akseptabel standard
- Husleie klargjør hva som er privatareal.
- Større mangfold med hensyn til pris, boligstandard og eierforhold
- Den enkelte vil ta større ansvar for bosituasjonen gjennom hele livsløpet

- Større valgfrihet vedrørende matservering og valg av leverandør
- Vask av sengetøy o.s.v. kan brukeren eller pårørende selv avgjøre hvordan skal ordnes.

Når det gjelder de to første punktene er vi av den oppfatning at standard og et rimelig privatareal for institusjonsboere bør sikres gjennom andre mekanismer. Når det gjelder mangfold med hensyn til pris o.s.v. mener vi for det første at alle bør være sikret et godt tilbud uavhengig av personlig økonomi. Og i den grad det er behov for et slikt mangfold bør dette være et kommunalt anliggende.

Når det gjelder de siste punktene stiller vi spørsmål ved om institusjonsbrukerne er i en slik situasjon at denne såkalte valgfriheten er reell, hvilke resurser som kreves for å kunne velge og om dette i så fall vil bli eventuelle pårørendes ansvar. I den forbindelse viser vi til at gjennomsnittspasienten på et sykehjem ikke er i stand til å gå, trenger hjelp til personlig hygiene, kle seg, spise og er inkontinente. Å legge opp til valgfrihet når det gjelder vask av sengetøy o.s.v. kan således også by på praktiske og hygienemessige problemer. I situasjoner hvor det er aktuelt med spesielt god smittevernberedskap vil det vel også være ugunstig å ha mange ulike leverandører av vaskeritjenester.

Fagforbundet etterlyser også en utredning av hvilke konsekvenser en slik omlegging vil kunne få i forhold til EØS og eventuelt GATS avtalen. Ved å splitte opp tilbudet på denne måten ser vi for oss at dette kan føre til at enkelte områder faller inn under anbudsplikten etter EØS avtalen. Vårt prinsipielle synspunkt på konkurranseutsetting og privatisering av denne typer tjenester tør være kjent. Vi mener det bør være et minstekrav at slikt skjer etter lokalt initiativ og ikke på bakgrunn av internasjonale handelsavtaler.

3. Bør staten fastsette regler for nivået på brukerbetaling, og i tilfelle i hvilke grad, eller bør dette være opp til den enkelte kommune å avgjøre?

Fagforbundet er av den oppfatning at sentrale helse- og sosialtjenester bør være gratis. I den grad det kreves egenandeler for slike tjenester bør nivået ikke variere i for stor grad mellom de ulike kommuner. Vi er derfor tilhengere av et statlig regelverk som sikrer dette.

4. Bør kommunens helhetlige finansieringsansvar for tilbudet til beboere i institusjon utvides til å omfatte en større gruppe brukere av pleie- og omsorgstjenester, f. eks beboere i omsorgsboliger. Finnes det eventuelt en bedre avgrensning av kommunens finansieringsansvar?

Historien viser oss at utvidelser av kommunenes finansieringsansvar for nye områder sjelden følges av tilstrekkelige midler til å ivareta det nye ansvaret over tid. Mulige vridningseffekter som kan oppstå ved at staten delfinansierer en del tjenester for innbyggere utenfor institusjon, må sees på som et uttrykk for svak kommuneøkonomi og ikke nødvendigvis som en svakhet ved dagens finansieringssystem.

Fagforbundet ønsker derfor ikke en utvidelse av kommunenes finansieringsansvar på dette området med mindre det er samsvar mellom tildeling og ansvar.

En annen side av saken er om det ikke er nødvendig å vurdere om beboere i omsorgsboliger, som mottar tjenester på samme nivå og med samme omfang som i institusjon, bør omfattes av vederlagsordningen.

5. Bør beboere i institusjon ha de samme rettigheter som brukere utenfor institusjon i forhold til hjelpemidler fra folketrygden, legemidler på blå resept og Husbankens bostøtteordning?

Denne problemstillingen synes lite relevant med mindre man skulle gå inn for å innføre tjenestebasert betaling i institusjon. Det vil også være en svakhet dersom dette fører til en reduksjon i kommunenes frie inntekter.

Fagforbundet ser imidlertid at det kan være positivt om beboere på institusjon kunne få samme rettigheter som innbyggerne ellers i samfunnet når det gjelder å få dekket hjelpemidler fra folketrygden, dersom dagens ordning gjør at de ikke får tilgang til nødvendige hjelpemidler mv.

Ut over dette ser Fagforbundet ingen grunn til endringer på dette punkt.

Med hilsen
FAGFORBUNDET

Gunnar Gussgard
Administrativ leder

Randi Røvik
Rådgiver

Kopi: Pensjonistsekretariatet

Haaland Terje

Fra: "Røvik, Randi" [Randi.Rovik@fagforbundet.no]
Sendt: 2. juli 2004 17:32
Til: Postmottak SOS
Emne: Høringssvar - brukerbetaling

høringssvar.doc (49
kB)

<<høringssvar.doc>>

Vedr.: Høringsnotat brukerbetaling pleie- og omsorgstjenester

Vedlagt følger Fagforbundets høringssvar i ovennevnte sak. Høringssvaret sendes også med ordinær post.

Med hilsen
Randi Røvik
Fagforbundet
Samfunnspolitisk enhet